

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

16. februar 2017¹

»Præjudiciel forelæggelse — område med frihed, sikkerhed og retfærdighed — grænser, asyl og indvandring — Dublinsystemet — forordning (EU) nr. 604/2013 — artikel 4 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder — umenneskelig eller nedværdigende behandling — overførsel af en alvorligt syg asylansøger til den medlemsstat, der er ansvarlig for behandlingen af den pågældendes ansøgning — ingen væsentlige grunde til at tro, at der er påviste systemfejl i denne medlemsstat — forpligtelser, der er pålagt den overførende medlemsstat«

I sag C-578/16 PPU,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Vrhovno sodišče (øverste domstol, Slovenien) ved afgørelse af 28. oktober 2016, indgået til Domstolen den 21. november 2016, i sagen:

C. K.,

H. F.,

A. S.

mod

Republika Slovenija

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.L. da Cruz Vilaça (refererende dommer), og dommerne M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits og F. Biltgen,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitssekretær: fuldmægtig M. Aleksejev,

henset til den forelæggende rets anmodning af 28. oktober 2016, indgået til Domstolen den 21. november 2016, om at undergive den præjudicielle forelæggelse en hasteprocedure i henhold til artikel 107 i Domstolens procesreglement,

henset til Domstolens Femte Afdelings afgørelse af 1. december 2016 om at efterkomme denne anmodning,

¹ — Processprog: slovensk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 23. januar 2017,

efter at der er afgivet indlæg af:

- C. K., H. F. og A. S., oprindeligt ved Z. Kojić, derefter ved svetovalca za begunce M. Nabergoj
- den slovenske regering ved N. Pintar Gosenca og A. Vran, som befuldmægtigede
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato L. Cordi
- Det Forenede Kongeriges regering ved C. Crane, som befuldmægtiget, bistået af barrister D. Blundell
- Europa-Kommissionen ved M. Condou-Durande og M. Zebre, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 9. februar 2017,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 2, og artikel 17, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 604/2013 af 26. juni 2013 om fastsættelse af kriterier og procedurer til afgørelse af, hvilken medlemsstat der er ansvarlig for behandlingen af en ansøgning om international beskyttelse, der er indgivet af en tredjelandsstatsborger eller en statsløs i en af medlemsstaterne (EUT 2013, L 180, s. 31, herefter »Dublin III-forordningen«), artikel 267 TEUF og artikel 4 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side C. K., H. F. og deres barn A. S. og på den anden side Republika Slovenija (Republikken Slovenien), repræsenteret ved sit indenrigsministerium, vedrørende overførslen af disse personer til Kroatien, der efter bestemmelserne i Dublin III-forordningen er den medlemsstat, som er ansvarlig for behandlingen af deres ansøgning om international beskyttelse.

Retsforskrifter

Folkeretten

Genèvekonventionen

- 3 Artikel 33 i konventionen om flygtninges retsstilling, undertegnet i Genève den 28. juli 1951 (*United Nations Treaty Series*, bind 189, s. 150, nr. 2545 (1954), som suppleret ved protokollen vedrørende flygtninges retsstilling, indgået i New York den 31.1.1967) (herefter »Genèvekonventionen«), har overskriften »Forbud mod udvisning eller afvisning« og bestemmer følgende i stk. 1:

»Ingen kontraherende stat må på nogen som helst måde udvise eller afvise en flygtning ved grænserne til sådanne områder, hvor hans liv eller frihed ville være truet på grund af hans race, religion, nationalitet, hans tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller hans politiske anskuelser.«

EMRK

- 4 Under overskriften »Forbud mod tortur« fastsætter artikel 3 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), følgende:

»Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.«

EU-retten

Chartret

- 5 Chartrets artikel 1 med overskriften »Den menneskelige værdighed« har følgende ordlyd:

»Den menneskelige værdighed er ukrænkelig. Den skal respekteres og beskyttes.«

- 6 Chartrets artikel 4 med overskriften »Forbud mod tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf« fastsætter:

»Ingen må underkastes tortur, ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.«

- 7 Chartrets artikel 19 med overskriften »Beskyttelse i tilfælde af udsendelse, udvisning og udlevering« bestemmer følgende i stk. 2:

»Ingen må udsendes, udvises eller udleveres til en stat, hvor der er en alvorlig risiko for at blive idømt dødsstraf eller udsat for tortur eller anden umenneskelig eller nedværdigende straf eller behandling.«

- 8 Chartrets artikel 51 med overskriften »Anvendelsesområde« fastsætter følgende i stk. 1:

»Bestemmelserne i dette charter er rettet til Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer under iagttagelse af nærhedsprincippet samt til medlemsstaterne, dog kun når de gennemfører EU-retten. De respekterer derfor rettighederne, overholder principperne og fremmer anvendelsen heraf i overensstemmelse med deres respektive kompetencer og under overholdelse af grænserne for de kompetencer, der er tildelt Unionen i traktaterne.«

- 9 Chartrets artikel 52 med overskriften »Rækkevidde og fortolkning af rettigheder og principper« bestemmer følgende i stk. 3:

»I det omfang dette charter indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved [EMRK], har de samme betydning og omfang som i konventionen. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at EU-retten kan yde en mere omfattende beskyttelse.«

Dublin III-forordningen

- 10 Dublin III-forordningen, der trådte i kraft den 19. juli 2013, erstattede med virkning fra den 1. januar 2014 Rådets forordning (EF) nr. 343/2003 af 18. februar 2003 om fastsættelse af kriterier og procedurer til afgørelse af, hvilken medlemsstat der er ansvarlig for behandlingen af en asylansøgning, der er indgivet af en tredjelandstatsborger i en af medlemsstaterne (EUT 2003, L 50, s. 1, herefter »Dublin II-forordningen«).

11 4., 5., 9., 32. og 39. betragtning til Dublin III-forordningen har følgende ordlyd:

»4) I konklusionerne fra Tammerfors præciseres det også, at det fælles europæiske asylsystem på kort sigt bør omfatte en klar og brugbar metode til fastsættelse af, hvilken stat der er ansvarlig for behandlingen af en asylansøgning.

5) En sådan metode bør baseres på kriterier, der er objektive og retfærdige for både medlemsstaterne og de pågældende personer. Den bør især gøre det muligt hurtigt at afgøre, hvilken medlemsstat der er ansvarlig, for at sikre en effektiv adgang til procedurerne om meddelelse af international beskyttelse og for ikke at bringe målet om en hurtig behandling af ansøgninger om international beskyttelse i fare.

[...]

9) I lyset af resultaterne af de evalueringer, der er foretaget af førstefaseinstrumenternes gennemførelse, er det hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt at bekræfte de principper, som ligger til grund for [Dublin II-forordningen], samtidig med at der i lyset af erfaringerne foretages de nødvendige forbedringer af Dublinsystemets effektivitet og af beskyttelsen af ansøgere inden for rammerne af dette system. [...] Der bør foretages en omfattende kvalitetskontrol ved at gennemføre en evidensbaseret revision, der omfatter Dublinsystemets juridiske, økonomiske og sociale virkninger, herunder dets virkninger for de grundlæggende rettigheder.

[...]

32) Hvad angår behandlingen af personer, der er omfattet af denne forordnings anvendelsesområde, er medlemsstaterne bundet af deres forpligtelser i henhold til folkeretlige instrumenter, herunder relevant retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

[...]

39) Denne forordning respekterer de grundlæggende rettigheder og følger de principper, som særlig [chartret] anerkender. Denne forordning tilsigter navnlig, at den asylret, der er sikret ved chartrets artikel 18, og de rettigheder, der anerkendes i chartrets artikel 1, 4, 7, 24 og 47, respekteres fuldt ud. Denne forordning bør derfor anvendes i overensstemmelse hermed.«

12 Forordningens artikel 3 med overskriften »Adgang til proceduren for behandling af en ansøgning om international beskyttelse« fastsætter:

»1. Medlemsstaterne behandler enhver ansøgning om international beskyttelse fra en tredjelandstatsborger eller statsløs, der indgiver en ansøgning på en af medlemsstaternes område, herunder ved grænsen eller i transitområderne. En ansøgning behandles kun af den medlemsstat, som er ansvarlig efter kriterierne i kapitel III.

2. [...]

Er det umuligt at overføre en ansøger til den medlemsstat, der primært er udpeget som ansvarlig, fordi der er væsentlige grunde til at tro, at der er systemfejl i asylproceduren og i modtagelsesforholdene for ansøgere i den pågældende medlemsstat, som medfører en risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling som defineret i [chartrets] artikel 4 [...], skal den medlemsstat, der træffer afgørelsen, fortsætte med at undersøge kriterierne i kapitel III for at fastslå, om en anden medlemsstat kan udpeges som ansvarlig.

[...]«

13 Dublin III-forordningens kapitel III indeholder kriterierne til afgørelse af, hvilken medlemsstat der er ansvarlig for behandlingen af en asylansøgning. Kapitlet indeholder bl.a. forordningens artikel 12, der har overskriften »Udstedelse af opholdstilladelser eller visa«, og som bestemmer følgende i stk. 2:

»Er ansøgeren i besiddelse af et gyldigt visum, er det den medlemsstat, der har udstedt dette visum, der er ansvarlig for behandlingen af ansøgningen om international beskyttelse [...]«

14 Forordningens artikel 17 med overskriften »Diskretionære klausuler« bestemmer følgende i stk. 1:

»Uanset artikel 3, stk. 1, kan enhver medlemsstat beslutte at behandle en ansøgning om international beskyttelse, der er indgivet af en tredjelandstatsborger eller en statsløs, selv om behandlingen af ansøgningen ikke påhviler den efter kriterierne i denne forordning.

[...]«

15 Dublin III-forordningens kapitel VI har overskriften »Procedurer for overtagelse og tilbagetagelse«. Kapitlet indeholder bl.a. forordningens artikel 27, 29, 31 og 32.

16 Forordningens artikel 27 med overskriften »Retsmidler« fastsætter følgende i stk. 1:

»Ansøgeren eller en anden person som omhandlet i artikel 18, stk. 1, litra c) eller d), har ret til effektive retsmidler i form af klage eller indbringelse for en domstol eller et domstolslignende organ af de faktiske og retlige forhold mod en afgørelse om overførsel.«

17 Dublin III-forordningens kapitel VI, afdeling VI, der vedrører overførsler af ansøgere til den ansvarlige medlemsstat, indeholder forordningens artikel 29, der har overskriften »Nærmere bestemmelser og frister«, og som fastsætter:

»1. Overførslen af ansøgeren eller af en anden person som omhandlet i artikel 18, stk. 1, litra c) eller d), fra den anmodende medlemsstat til den ansvarlige medlemsstat sker i overensstemmelse med den anmodende medlemsstats nationale ret efter samråd mellem de berørte medlemsstater, så snart det er praktisk muligt og senest seks måneder efter, at anmodningen fra en anden medlemsstat om overtagelse eller tilbagetagelse af den pågældende er accepteret, eller efter, at der er truffet endelig afgørelse om en klage eller indbringelse, hvor dette tillægges opsættende virkning i overensstemmelse med artikel 27, stk. 3.

Såfremt overførslerne til den ansvarlige medlemsstat sker i form af en kontrolleret afrejse eller under ledsagelse, sikrer medlemsstaterne, at de foretages på en human måde under fuld respekt for de grundlæggende rettigheder og den menneskelige værdighed.

[...]

2. Finder overførslen ikke sted inden for fristen på seks måneder, fritages den ansvarlige medlemsstat for sine forpligtelser til at overtage eller tilbagetage den pågældende, og ansvaret overføres så til den anmodende medlemsstat. Denne tidsfrist kan forlænges til højst et år, hvis overførslen ikke kunne gennemføres på grund af fængsling af den pågældende, eller til højst 18 måneder, hvis den pågældende forsvinder.

[...]

4. Kommissionen fastsætter ved gennemførelsesretsakter ensartede betingelser for konsultation og udveksling af oplysninger mellem medlemsstaterne, navnlig ved udsættelse af overførslen eller forsinket overførsel, ved overførsler efter implicit accept, ved overførsler af mindreårige eller afhængige personer og ved kontrollerede overførsler. [...]«

18 I samme afdeling VI bestemmer forordningens artikel 31, der har overskriften »Udveksling af relevante oplysninger, inden en overførsel gennemføres«, følgende:

»1. Den medlemsstat, som gennemfører overførslen af en ansøger [...], meddeler udelukkende den ansvarlige medlemsstat de personoplysninger om den person, der skal overføres, som er relevante og tilstrækkelige og ikke omfatter mere, end hvad der kræves for at sikre, at de kompetente myndigheder i henhold til den nationale lovgivning i den ansvarlige medlemsstat er i stand til at yde den pågældende passende bistand, herunder ydelse af akut lægebehandling, der er nødvendig for at beskytte vedkommendes vitale interesser, og for at sikre kontinuitet i den beskyttelse og de rettigheder, som følger af denne forordning og af andre relevante retlige instrumenter på asylområdet. Disse oplysninger meddeles til den ansvarlige medlemsstat inden for en rimelig frist, inden overførslen gennemføres, for at sikre, at dennes kompetente myndigheder i henhold til den nationale lovgivning har tilstrækkelig tid til at træffe de nødvendige foranstaltninger.

2. Den overførende medlemsstat skal, for så vidt den kompetente myndighed i henhold til den nationale lovgivning har adgang til sådanne oplysninger, sende den ansvarlige medlemsstat alle oplysninger, der er væsentlige for at sikre rettigheder for og umiddelbare særlige behov hos den person, der skal overføres, herunder navnlig:

a) eventuelle øjeblikkelige foranstaltninger, som den ansvarlige medlemsstat skal træffe for at sikre, at de særlige behov, som den person, der skal overføres, har, herunder eventuel nødvendig akut lægebehandling, tilgodeses

[...]«

19 I samme afdeling fastsætter Dublin III-forordningens artikel 32, som har overskriften »Udveksling af sundhedsoplysninger, inden en overførsel gennemføres«, følgende i stk. 1:

»Den overførende medlemsstat sender, for så vidt den kompetente myndighed i henhold til den nationale lovgivning har adgang til sådanne oplysninger, udelukkende med henblik på ydelse af lægebehandling eller patientbehandling, navnlig vedrørende handicappede, ældre, gravide kvinder, mindreårige og personer, der har været udsat for tortur, voldtægt eller anden form for grov vold af psykisk, fysisk eller seksuel karakter, den ansvarlige medlemsstat oplysninger om særlige behov hos den person, der skal overføres, som i specifikke tilfælde kan omfatte oplysninger om den fysiske eller psykiske sundhedstilstand hos den pågældende person. Disse oplysninger sendes i en fælles helbredsattest samt de nødvendige bilag hertil. Den ansvarlige medlemsstat sikrer, at der tages tilstrækkeligt hensyn til disse særlige behov, herunder navnlig behovet for nødvendig lægebehandling.

[...]«

Gennemførelsesforordningen

20 Kommissionens forordning (EF) nr. 1560/2003 af 2. september 2003 om gennemførelsesforanstaltninger til forordning nr. 343/2003 (EUT 2003, L 222, s. 3), som ændret ved Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 118/2014 af 30. januar 2014 (EUT 2014, L 39, s. 1) (herefter »gennemførelsesforordningen«), indeholder gennemførelsesforanstaltningerne til Dublin II-forordningen og nu til Dublin III-forordningen.

21 Gennemførelsesforordningens kapitel III har overskriften »Gennemførelse af overførslen«. Kapitellet indeholder bl.a. forordningens artikel 8 og 9.

22 Forordningens artikel 8 med overskriften »Samarbejde om overførslen« fastsætter:

»1. Den ansvarlige medlemsstat er forpligtet til at sørge for, at ansøgerens overførelse kan ske hurtigst muligt, og at der ikke stilles hindringer i vejen for ham. Den ansvarlige medlemsstat fastlægger eventuelt det sted på dens område, hvor ansøgeren vil blive overført eller tilbageført til de kompetente myndigheder, under hensyntagen til geografiske begrænsninger og de transportmuligheder, som er til rådighed for den medlemsstat, der foretager overførslen. Det kan under ingen omstændigheder kræves, at ledsageren følger ansøgeren længere end til ankomststedet for det anvendte internationale transportmiddel, eller at den medlemsstat, som foretager overførslen, afholder omkostningerne til transport videre end til dette sted.

2. Det påhviler den medlemsstat, der foretager overførslen, at tilrettelægge transporten af ansøgeren og hans ledsager og i samråd med den ansvarlige medlemsstat at fastsætte ankomsttidspunktet og om nødvendigt de nærmere omstændigheder ved overgivelsen af ansøgeren til de kompetente myndigheder. Den ansvarlige medlemsstat kan kræve et varsel på tre arbejdsdage.

3. Standardformularen i bilag VI anvendes til at fremsende oplysninger til den ansvarlige medlemsstat, der er væsentlige for at sikre den overførte persons rettigheder og umiddelbare behov. Denne standardformular betragtes som et varsel som nævnt i stk. 2.«

23 Samme forordnings artikel 9 med overskriften »Udsættelse af overførslen og forsinket overførsel« har følgende ordlyd:

»1. Den ansvarlige medlemsstat informeres straks om enhver udsættelse af overførslen, som enten skyldes, at afgørelsen er blevet påklaget eller indbragt for en domstol med opsættende virkning, eller faktiske omstændigheder, såsom ansøgerens dårlige helbredstilstand, manglende transportmuligheder eller det forhold, at ansøgeren har unddraget sig gennemførelsen af overførslen.

1a. Når en overførsel er blevet forsinket efter anmodning fra den overførende medlemsstat, skal den overførende og den ansvarlige medlemsstat tage kontakt for hurtigst muligt at arrangere en ny overførsel, jf. artikel 8, og senest to uger fra det tidspunkt, hvor myndighederne bliver klar over, at de omstændigheder, der medførte forsinkelsen eller udsættelsen, ikke længere foreligger. I det tilfælde skal der inden overførslen fremsendes en ajourført standardformular til udveksling af oplysninger inden overførslen, jf. bilag VI.

2. Det påhviler den medlemsstat, som af de grunde, der er omhandlet i artikel 29, stk. 2, i [Dublin III-forordningen], ikke kan foretage overførslen inden for den normale frist på seks måneder efter, at anmodningen om overtagelse eller tilbagetagelse af den pågældende er accepteret, eller efter, at der er truffet endelig afgørelse om klage eller indbringelse for en domstol, hvor dette tillægges opsættende virkning, at underrette den ansvarlige medlemsstat herom inden fristens udløb. Hvis den undlader at gøre dette, påhviler ansvaret for behandlingen af ansøgningen om international beskyttelse og de øvrige forpligtelser, som følger af [Dublin III-forordningen], den anmodende medlemsstat i henhold til den pågældende forordnings artikel 29, stk. 2.

[...]«

24 Bilag VI og IX til gennemførelsesforordningen indeholder de standardformularer, der er beregnet til henholdsvis overførsel af oplysninger og udveksling af helbredsoplysninger inden gennemførelsen af en overførsel i henhold til Dublin III-forordningen.

Modtagelsesdirektivet

25 I overensstemmelse med artikel 1 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/33/EU af 26. juni 2013 om fastlæggelse af standarder for modtagelse af ansøgere om international beskyttelse (EUT 2013, L 180, s. 96, herefter »modtagelsesdirektivet«) er formålet med dette direktiv at indføre standarderne for modtagelse af ansøgere om international beskyttelse i medlemsstaterne.

26 Direktivets artikel 17 med overskriften »Generelle regler om materielle modtagelsesforhold og lægebehandling« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sørger for, at der er materielle modtagelsesforhold til rådighed for ansøgere, når de indgiver ansøgning om international beskyttelse.

2. Medlemsstaterne sikrer, at de materielle modtagelsesforhold muliggør en passende levestandard for ansøgere, som sikrer deres underhold og beskytter deres fysiske og mentale sundhed.

Medlemsstaterne sørger for, at levestandarden også opretholdes, når det drejer sig om sårbare personer, jf. artikel 21 [...].

[...]«

27 Direktivets artikel 18 med overskriften »Bestemmelser om materielle modtagelsesforhold« fastsætter følgende i stk. 3:

»Medlemsstaterne tager hensyn til køn, alder og den situation, som sårbare personer befinder sig i, i forbindelse med ansøgere i de stk. 1, litra a) og b), omhandlede lokaler og indkvarteringscentre.«

28 Modtagelsesdirektivets artikel 19 med overskriften »Lægebehandling« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sørger for, at ansøgere får den nødvendige lægebehandling, som mindst skal omfatte akut lægehjælp og absolut nødvendig behandling af sygdomme og alvorlige mentale forstyrrelser.

2. Medlemsstaterne yder den nødvendige lægebehandling eller anden form for behandling til ansøgere med særlige modtagelsesbehov, herunder om nødvendigt passende psykiatrisk behandling.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

29 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, af oplysningerne i sagsakterne og af de mundtlige indlæg i det for Domstolen afholdte retsmøde, at C. K., der er statsborger i Den Syriske Arabiske Republik, og H. F., som er statsborger i Den Arabiske Republik Egypten, den 16. august 2015 indrejste i EU's område på et visum, der var gyldigt udstedt af Republikken Kroatien. Det fremgår ligeledes deraf, at de efter et kort ophold i denne medlemsstat krydsede den slovenske grænse med falske græske identitetspapirer. Disse personer blev herefter indlogeret i centeret for modtagelse af asylansøgere i Ljubljana (Slovenien) og indgav hver især en asylansøgning til indenrigsministeriet i Republikken Slovenien. Det fremgår endvidere af disse oplysninger, at C. K. var gravid, da hun indrejste i det slovenske område.

30 Idet de slovenske myndigheder fandt, at Republikken Kroatien i medfør af Dublin III-forordningens artikel 12, stk. 2, var den medlemsstat, som var ansvarlig for behandlingen af sagsøgerne i hovedsagens asylansøgninger, sendte de den 28. august 2015 en forespørgsel til den nævnte medlemsstats myndigheder med henblik på overtagelse af disse personer. Ved svar af 14. september 2015 erkendte Republikken Kroatien, at den var ansvarlig for så vidt angår disse.

- 31 Henset til C. K.'s fremskredne graviditet genoptog Republikken Slovenien imidlertid først proceduren efter Dublin III-forordningen den 20. november 2015, hvor C. K. fødte sin søn, A. S. Den 27. november 2015 blev der for sidstnævnte indgivet en ansøgning om international beskyttelse, som blev behandlet sammen med C. K.'s og H. F.'s ansøgninger.
- 32 Den 20. januar 2016 traf indenrigsministeriet afgørelse om afslag på behandling af sagsøgerne i hovedsagens asylansøgninger og om overførsel af disse personer til Republikken Kroatien.
- 33 Ved dom af 2. marts 2016 annullerede Upravno sodišče (forvaltningsdomstol, Slovenien) denne afgørelse og hjemviste sagen til fornyet prøvelse, idet forvaltningsdomstolen gav de kompetente myndigheder instruktioner om at opnå en forsikring fra Republikken Kroatien om, at C. K., H. F. og deres barn ville få adgang til passende lægebehandling i denne medlemsstat.
- 34 Den 30. marts 2016 fremsendte de slovenske myndigheder en anmodning herom til Republikken Kroatien. Ved svar af 7. april 2016 gav denne medlemsstat forsikring om, at sagsøgerne i hovedsagen ville blive indlogeret og få passende pleje og den nødvendige lægebehandling i Kroatien.
- 35 Den 5. maj 2016 traf indenrigsministeriet en ny afgørelse, hvorved der blev givet afslag på at behandle sagsøgerne i hovedsagens asylansøgninger, og i henhold til hvilken de sidstnævnte skulle overføres til Kroatien.
- 36 Sagsøgerne i hovedsagen anlagde sag ved Upravno sodišče (forvaltningsdomstol) til prøvelse af denne afgørelse. De anmodede desuden den nævnte domstol om midlertidigt at udsætte gennemførelsen af den nævnte afgørelse, indtil der blev truffet en endelig retsafgørelse om sagens realitet.
- 37 I forbindelse med det nævnte søgsmål gjorde sagsøgerne i hovedsagen bl.a. gældende, at en overførsel af dem ville have negative følger for C. K.'s sundhedstilstand, som ligeledes kunne påvirke hendes nyfødte barns velvære. I denne henseende anførte de med støtte i forskellige lægeattester, at C. K. havde haft en risikofyldt graviditet, og at hun siden fødslen havde haft psykiske problemer. En specialpsykiater havde således diagnosticeret hende med en fødselsdepression og med lejlighedsvis selvmordstanker. Det fremgår desuden af flere lægeudtalelser, at C. K.'s dårlige sundhedstilstand hovedsageligt skyldes hendes usikkerhed med hensyn til sin status og den heraf følgende stress. Forværringen af hendes mentale tilstand risikerer endvidere at medføre, at hun udviser aggressiv adfærd over for sig selv og andre, hvilket i givet fald vil kræve hospitalsbehandling. Ifølge den nævnte psykiater kræver den lidelse, som C. K. lider af, derfor, at hun og hendes barn forbliver i modtagelsescenteret i Ljubljana for dér at modtage pleje.
- 38 Ved dom af 1. juni 2016 annullerede Upravno sodišče (forvaltningsdomstol, Slovenien) afgørelsen om overførsel af sagsøgerne i hovedsagen. Ved kendelse af samme dato udsatte den nævnte domstol ligeledes gennemførelsen af den nævnte afgørelse, indtil der blev truffet en endelig retsafgørelse om sagens realitet.
- 39 Indenrigsministeriet iværksatte herefter appel af denne dom for Vrhovno sodišče (øverste domstol, Slovenien). Den 29. juni 2016 ændrede den nævnte domstol førsteinstansdommen og stadfæstede afgørelsen om overførsel. Hvad angår den pleje, som C. K.'s sundhedstilstand nødvendiggjorde, fandt domstolen, at det fremgik af en rapport fra FN's Højkommissariat for Flygtninge (UNHCR), der blev modtaget på forespørgsel fra de slovenske myndigheder, at situationen i Kroatien var god for så vidt angår modtagelsesforholdene for asylansøgere. Den nævnte medlemsstat råder bl.a. i Kutina (Kroatien) over et indkvarteringscenter, som er særligt rettet mod sårbare personer, og hvor asylansøgerne har fri adgang til lægebehandling, der ydes af en læge, som jævnligt kommer til centret, eller i akutte tilfælde af det lokale hospital eller, om nødvendigt, hospitalet i Zagreb (Kroatien).

- 40 Hvad angår sagsøgerne i hovedsagens øvrige anbringender, hvorefter de havde været ofre for udtalelser og vold af racistisk karakter i Kroatien, fandt Vrhovno sodišče (øverste domstol), at de ikke havde godtgjort, at der er væsentlige grunde til at tro, at der i Kroatien er systemfejl i asylproceduren og i modtagelsesforholdene for asylansøgere, som for sidstnævnte kan medføre en risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling som omhandlet i Dublin III-forordningens artikel 3, stk. 2. Desuden har hverken EU-institutionerne eller UNHCR vurderet, at situationen er kritisk i denne medlemsstat.
- 41 Dommen fra Vrhovno sodišče (øverste domstol) blev efterfølgende endelig. Sagsøgerne i hovedsagen indgav imidlertid en forfatningsmæssig klage til Ustavno sodišče (forfatningsdomstol, Slovenien).
- 42 Ved afgørelse af 28. september 2016 fastslog den sidstnævnte domstol, at det i det foreliggende tilfælde ganske vist ikke var godtgjort, at der i Republikken Kroatien foreligger systemfejl i asylproceduren og i modtagelsesforholdene for ansøgere som omhandlet i Dublin III-forordningens artikel 3, stk. 2. Ikke desto mindre udgør dette ikke den eneste grund, der kan påberåbes af sagsøgerne i hovedsagen med henblik på at godtgøre, at en overførsel af dem til den nævnte medlemsstat vil udsætte dem for en reel risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling.
- 43 I overensstemmelse med 32. betragtning til den nævnte forordning er medlemsstaterne således forpligtet til at opfylde de krav, som følger af Genèvekonventionens artikel 33, stk. 1, af EMRK's artikel 3 og af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis herom. Disse krav går videre end det kriterium om systemfejl, der er fastsat i forordningens artikel 3, stk. 2, og som i øvrigt alene vedrører den situation, hvor det er umuligt for medlemsstaterne at foretage nogen overførsel af asylansøgere til en bestemt medlemsstat. I den situation, hvor overførslen af en asylansøger til en anden medlemsstat, når bortses fra det i denne bestemmelse omhandlede tilfælde, vil indebære en tilsidesættelse af de nævnte grundlæggende krav, er medlemsstaterne forpligtet til at anvende den diskretionære klausul, der er fastsat i Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1.
- 44 Heraf følger, når en asylansøger gør gældende, at den medlemsstat, der er ansvarlig for behandlingen af den pågældendes ansøgning, ikke er »en sikker stat« for denne, en forpligtelse for de kompetente myndigheder og retsinstanden til at efterprøve alle væsentlige forhold med henblik på iagttagelsen af princippet om non-refoulement, herunder den pågældendes sundhedstilstand. I denne forbindelse skal de nævnte myndigheder tage hensyn til ansøgerens personlige situation i Slovenien og vurdere, om den blotte overførsel af personen i sig selv kan være i strid med princippet om non-refoulement.
- 45 Ustavno sodišče (forfatningsdomstol) er følgelig af den opfattelse, at for så vidt som sagsøgerne i hovedsagen i det foreliggende tilfælde har påstået, at en ny flytning af C. K. vil have en negativ indvirkning på hendes sundhedstilstand, og idet de har fremlagt forskellige lægeerklæringer til støtte for deres anbringender, kunne Vrhovno sodišče (øverste domstol) ikke begrænse sig til, således som den gjorde, at tage hensyn til C. K.'s sundhedstilstand i forbindelse med vurderingen af situationen i Kroatien, men skulle ligeledes have efterprøvet, om en overførsel til den nævnte medlemsstat isoleret set vil være forenelig med EMRK's artikel 3. Ved ikke at have efterprøvet sagsøgerne i hovedsagens anbringender og beviser i denne henseende har den nævnte domstol tilsidesat deres ved den slovenske forfatning sikrede ret til at nyde »samme retlige beskyttelse«. Ustavno sodišče (forfatningsdomstol) ophævede på denne baggrund dommen fra Vrhovno sodišče (øverste domstol) og hjemviste hovedsagen til denne, således at hovedsagen kan behandles i overensstemmelse med betragtningerne i forfatningsdomstolens afgørelse.

46 Vrhovno sodišče (øverste domstol) har, idet den har konstateret, at Ustavno sodišče (forfatningsdomstol) ikke havde forelagt Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse inden afsigelsen af sin afgørelse af 28. september 2016, og idet den dog ønsker oplyst, om de betragtninger, som forfatningsdomstolen fremsatte i dommen, er forenelige med EU-retten, besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Tilkommer det i sidste instans den nationale ret i en medlemsstat at fortolke reglerne om anvendelse af skønsklausulen i Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1, når der henses til formålet med denne bestemmelse, og fritager disse regler en ret, hvis afgørelser ikke kan appelleres, for at forelægge sagen for Domstolen i henhold til artikel 267, stk. 3, TEUF?

Subsidiært, såfremt det [første] spørgsmål besvares benægtende:

2) Er vurderingen af de faktiske omstændigheder i henhold til Dublin III-forordningens artikel 3, stk. 2 (i et tilfælde som det, der er genstand for den præjudicielle forelæggelse), tilstrækkelig til at opfylde kravene i [chartrets] artikel 4 og artikel 19, stk. 2, [...] sammenholdt med [EMRK's] artikel 3 [...] og Genèvekonventionens artikel 33?

I forbindelse med dette spørgsmål ønskes oplyst:

3) Indebærer fortolkningen af Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1, at medlemsstaten er forpligtet til at anvende skønsklausulen med henblik på at sikre en effektiv beskyttelse mod tilsidesættelsen af de rettigheder, der følger af [chartrets] artikel 4 [...], i en situation som den, der er genstand for den præjudicielle forelæggelse, og at denne anvendelse er til hinder for, at en ansøger om international beskyttelse overføres til den kompetente medlemsstat, der har anerkendt at være ansvarlig i henhold til denne forordning?

Såfremt det [tredje] spørgsmål besvares bekræftende:

4) Kan skønsklausulen i Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1, danne grundlag for, at en ansøger om international beskyttelse eller en anden person i forbindelse med en procedure om overførsel i henhold til denne forordning kan påberåbe sig anvendelsen af denne bestemmelse, således at en medlemsstats kompetente administrative myndigheder eller retsinstanter skal tage stilling hertil, eller er de nævnte administrative myndigheder og retsinstanter forpligtet til ex officio at tage hensyn til de nævnte omstændigheder?»

Om den præjudicielle hasteprocedure

47 Den forelæggende ret har anmodet om, at nærværende præjudicielle forelæggelse undergives den præjudicielle hasteprocedure, der er fastsat i artikel 107 i Domstolens procesreglement.

48 Til støtte for denne anmodning har den nævnte ret i det væsentlige gjort gældende, at spørgsmålet om C. K.'s status bør afgøres så hurtigt som muligt, henset til hendes sundhedstilstand.

49 I denne henseende bemærkes for det første, at den foreliggende præjudicielle forelæggelse vedrører en fortolkning af Dublin III-forordningen, der er blevet vedtaget på grundlag af bl.a. artikel 78, stk. 2, litra e), TEUF, hvilken bestemmelse henhører under afsnit V i EUF-traktatens tredje del vedrørende et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed. Den kan følgelig undergives den præjudicielle hasteprocedure.

50 For det andet kan det ikke i den foreliggende sag udelukkes, at der er en mulighed for, at sagsøgerne i hovedsagen bliver overført til Republikken Kroatien inden afslutningen af en almindelig præjudiciel procedure. Den forelæggende ret har nemlig som svar på en anmodning fra Domstolen om uddybende

oplysninger, der blev fremsat på grundlag af artikel 101, stk. 1, i Domstolens procesreglement, anført, at selv om Upravno sodišče (forvaltningsdomstol) i første instans og på anmodning fra disse personer havde udsat gennemførelsen af afgørelsen om overførsel vedrørende dem, er der på nuværende trin i den nationale procedure ingen retslig foranstaltning, som kan udsætte gennemførelsen af denne afgørelse.

- 51 På denne baggrund er den forelæggende rets anmodning om at undergive den foreliggende præjudicielle forelæggelse den præjudicielle hasteprocedure blevet imødekommet i overensstemmelse med den afgørelse, som Domstolens Femte Afdeling traf den 1. december 2016 efter forslag fra den refererende dommer og efter at have hørt generaladvokaten.

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 52 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1, skal fortolkes således, at spørgsmålet om en medlemsstats anvendelse af den i denne bestemmelse fastsatte diskretionære klausul kun henhører under national ret og kun beror på den fortolkning heraf, som denne medlemsstats forfatningsdomstol anlægger, eller om det udgør et spørgsmål om fortolkning af EU-retten som omhandlet i artikel 267 TEUF.
- 53 I denne henseende bemærkes, at Domstolen for så vidt angår den suverænitetsklausul, der var indeholdt i Dublin II-forordningens artikel 3, stk. 2, hvis ordlyd i det væsentlige svarer til ordlyden af den i Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1, fastsatte diskretionære klausul, og hvis fortolkning dermed kan overføres til sidstnævnte bestemmelse, allerede har fastslået, at den skønsbeføjelse, som Dublin II-forordningen anerkender for medlemsstaterne, udgør en integrerende del af det system til fastlæggelse af den ansvarlige medlemsstat, der er blevet udarbejdet af EU-lovgiver (herefter »Dublinsystemet«). Det følger heraf, at en medlemsstat også gennemfører EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1, når den anvender denne klausul (jf. dom af 21.12.2011, N.S. m.fl., C-411/10 og C-493/10, EU:C:2011:865, præmis 64-68). Følgelig indebærer anvendelsen af den i Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1, fastsatte diskretionære klausul ganske rigtigt en fortolkning af EU-retten som omhandlet i artikel 267 TEUF.
- 54 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1, skal fortolkes således, at spørgsmålet om en medlemsstats anvendelse af den i denne bestemmelse fastsatte diskretionære klausul ikke kun henhører under national ret og ikke kun beror på den fortolkning heraf, som denne medlemsstats forfatningsdomstol anlægger, men udgør et spørgsmål om fortolkning af EU-retten som omhandlet i artikel 267 TEUF.

Det andet til det fjerde spørgsmål

- 55 Med sit andet til fjerde spørgsmål, der skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om chartrets artikel 4 skal fortolkes således, at under omstændigheder, hvor overførslen af en asylansøger, der har en særligt alvorlig psykisk eller fysisk lidelse, indebærer en reel og påvist risiko for en betydelig og uoprettelig forværring af den pågældendes sundhedstilstand, vil denne overførsel udgøre en umenneskelig og nedværdigende behandling i den nævnte artikels forstand. I bekræftende fald ønsker den forelæggende ret oplyst, om den pågældende medlemsstat er forpligtet til at anvende den diskretionære klausul i forordningens artikel 17, stk. 1, og selv behandle den pågældende asylansøgning.

- 56 Indledningsvis bemærkes, at i overensstemmelse med Dublin III-forordningens artikel 3, stk. 1, behandles en asylansøgning, som en tredjelandstatsborger eller statsløs indgiver på en hvilken som helst af medlemsstaternes område, i princippet kun af den medlemsstat, som er ansvarlig efter kriterierne i forordningens kapitel III.
- 57 Således som det fremgår af fjerde og femte betragtning til den nævnte forordning, er formålet med Dublinsystemet, hvori forordningen indgår, især at gøre det muligt hurtigt at afgøre, hvilken medlemsstat der er ansvarlig, for at sikre en effektiv adgang til procedurerne om meddelelse af international beskyttelse og for ikke at bringe målet om en hurtig behandling af ansøgninger om international beskyttelse i fare.
- 58 I denne sammenhæng er en medlemsstat, hvortil der er indgivet en asylansøgning, forpligtet til at følge de procedurer, som er fastsat i forordningens kapitel VI, med henblik på at fastlægge den medlemsstat, der er ansvarlig for behandlingen af denne ansøgning, til at kræve af denne medlemsstat, at den overtager den pågældende ansøger, og til at overføre personen til den nævnte medlemsstat, når forespørgslen er blevet imødekommet.
- 59 Når dette er sagt, fremgår det af fast praksis fra Domstolen, at reglerne i den afledte EU-ret, herunder bestemmelserne i Dublin III-forordningen, skal fortolkes og anvendes under iagttagelse af de ved chartret sikrede grundlæggende rettigheder (jf. analogt for så vidt angår Dublin II-forordningen dom af 21.12.2011, N.S. m.fl., C-411/10 og C-493/10, EU:C:2011:865, præmis 77 og 99). Det i chartrets artikel 4 fastsatte forbud mod umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf er i denne henseende af afgørende betydning, for så vidt som det er af absolut karakter, eftersom det er tæt knyttet til respekten for den menneskelige værdighed, som er omhandlet i chartrets artikel 1 (jf. i denne retning dom af 5.4.2016, Aranyosi og Căldăraru, C-404/15 og C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, præmis 85 og 86).
- 60 I sin dom af 21. december 2011, N.S. m.fl. (C-411/10 og C-493/10, EU:C:2011:865, præmis 86-94 og 106), fastslog Domstolen, at overførslen af asylansøgere inden for rammerne af Dublinsystemet under visse omstændigheder kan være uforenelig med det forbud, der er fastsat i chartrets artikel 4. Domstolen fastslog således, at en asylansøger vil blive udsat for en reel risiko for at blive undergivet umenneskelig eller nedværdigende behandling som omhandlet i denne artikel 4, såfremt den pågældende bliver overført til en medlemsstat, hvor der er grund til alvorlig frygt for, at der foreligger systemfejl i asylproceduren og i modtagelsesforholdene for ansøgerne. I overensstemmelse med forbuddet i den nævnte artikel påhviler det følgelig medlemsstaterne ikke at foretage nogen overførsel til en medlemsstat inden for rammerne af Dublinsystemet, når de ikke kan være uvidende om, at der foreligger sådanne fejl i den pågældende medlemsstat.
- 61 Det fremgår af niende betragtning til Dublin III-forordningen, at EU-lovgiver har noteret sig de virkninger, som Dublinsystemet har haft på asylansøgere grundlæggende rettigheder. Det fremgår endvidere deraf, at med vedtagelsen af denne forordning har EU-lovgiver tilsigtet i lyset af erfaringerne at foretage de nødvendige forbedringer af såvel det nævnte systems effektivitet som beskyttelsen af asylansøgere inden for rammerne af dette system.
- 62 Domstolen har således allerede fastslået, at Dublin III-forordningen hvad angår de rettigheder, der er tillagt en asylansøger, på væsentlige punkter afviger fra Dublin II-forordningen (jf. i denne retning dom af 7.6.2016, Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, præmis 34).
- 63 Hvad angår de grundlæggende rettigheder, som asylansøgere er tillagt – ud over den i Dublin III-forordningens artikel 3, stk. 2, foretagne kodificering af den retspraksis, som følger af den i denne doms præmis 60 anførte dom af 21. december 2011, N.S. m.fl. (C-411/10 og C-493/10, EU:C:2011:865) – har det været vigtigt for EU-lovgiver i 32. og 39. betragtning til den nævnte forordning at fremhæve, at medlemsstaterne ved anvendelsen af forordningen er bundet af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis og af chartrets artikel 4.

- 64 Hvad mere specifikt angår afgørelser om overførsel har EU-lovgiver for det første ladet deres lovlighed omfatte garantier ved i Dublin III-forordningens artikel 27 bl.a. at tildele den pågældende asylansøger retten til at iværksætte et effektivt retsmiddel for en domstol eller et domstolslignende organ til prøvelse af denne afgørelse, hvilket skal omfatte såvel de faktiske som de retlige omstændigheder i afgørelsen. For det andet har EU-lovgiver i forordningens artikel 29 fastlagt fremgangsmåden for disse overførsler på mere detaljeret vis, end det var blevet gjort i Dublin II-forordningen.
- 65 Det fremgår af samtlige de ovenstående betragtninger, at overførslen af en asylansøger inden for rammerne af Dublin III-forordningen kun kan foretages under omstændigheder, der udelukker, at denne overførsel indebærer en reel risiko for, at den pågældende bliver udsat for umenneskelig eller nedværdigende behandling som omhandlet i chartrets artikel 4.
- 66 I denne henseende er det ikke muligt på forhånd at udelukke, at overførslen af en asylansøger under anvendelse af Dublin III-forordningen kan indebære en sådan risiko for den pågældende, henset til dennes særligt alvorlige sundhedstilstand.
- 67 Det skal nemlig bemærkes, at det forbud mod umenneskelig eller nedværdigende behandling, der er fastsat i chartrets artikel 4, svarer til det, som er omhandlet i EMRK's artikel 3, og at de i dette omfang i overensstemmelse med chartrets artikel 52, stk. 3, har samme betydning og omfang som i konventionen.
- 68 Det fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis vedrørende EMRK's artikel 3, hvilken der skal tages hensyn til med henblik på fortolkningen af chartrets artikel 4 (jf. i denne retning dom af 21.12.2011, N.S. m.fl., C-411/10 og C-493/10, EU:C:2011:865, præmis 87-91), at en lidelse, der opstår som følge af en naturligt opstået sygdom, uanset om det er en fysisk eller psykisk lidelse, kan være omfattet af EMRK's artikel 3, såfremt lidelsen forværres eller risikerer at blive forværret på grund af en behandling, hvad enten denne udspringer af forholdene under en frihedsberøvelse, udvisning eller andre foranstaltninger, som myndighederne kan drages til ansvar for, på betingelse af, at de heraf følgende lidelser overskrider den minimumsgrad af alvor, som kræves i henhold til den nævnte artikel (jf. i denne retning Menneskerettighedsdomstolen, den 13.12.2016, Paposhvili mod Belgien, CE:ECHR:2016:1213JUD004173810, præmis 174 og 175).
- 69 Henset til den generelle og absolutte karakter af chartrets artikel 4 er disse principielle betragtninger ligeledes relevante inden for rammerne af Dublinsystemet.
- 70 I denne henseende bemærkes for så vidt angår modtagelsesforholdene og lægebehandlingen i den ansvarlige medlemsstat, at de medlemsstater, der er bundet af modtagelsesdirektivet, herunder Republikken Kroatien, i overensstemmelse med direktivets artikel 17-19 er forpligtet til, herunder i forbindelse med en procedure i henhold til Dublin III-forordningen, at yde asylansøgerne den nødvendige lægebehandling og -hjælp, hvilken som minimum skal omfatte akut lægehjælp og nødvendig behandling af sygdomme og alvorlige mentale forstyrrelser. På denne baggrund og i overensstemmelse med den gensidige tillid, som medlemsstaterne kan have til hinanden, er der en stærk formodning om, at den lægebehandling, som asylansøgerne tilbydes i medlemsstaterne, er tilstrækkelig (jf. analogt dom af 21.12.2011, N.S. m.fl., C-411/10 og C-493/10, EU:C:2011:865, præmis 78, 80 og 100-105).
- 71 I det foreliggende tilfælde fremgår det hverken af forelæggelsesafgørelsen eller af oplysningerne i sagsakterne, at der navnlig for så vidt angår adgangen til sundhedspleje er væsentlige grunde til at tro, at der er systemfejl i asylproceduren og i modtagelsesforholdene for asylansøgere i Kroatien, hvilket sagsøgerne i hovedsagen i øvrigt heller ikke har hævdet. Det fremgår tværtimod af den nævnte afgørelse, at Republikken Kroatien bl.a. i byen Kutina råder over et indkvarteringscenter rettet mod sårbare personer, hvor disse har fri adgang til lægebehandling, der ydes af en læge og i akutte tilfælde

af det lokale hospital eller af hospitalet i Zagreb. De slovenske myndigheder har desuden modtaget forsikringer fra de kroatiskke myndigheder om, at sagsøgerne i hovedsagen vil få den nødvendige lægebehandling.

- 72 Endvidere bemærkes, at selv om det er muligt, at den fornødne lægebehandling for så vidt angår bestemte alvorlige og specifikke lidelser kun er tilgængelig i visse medlemsstater (jf. analogt dom af 5.6.2014, I, C-255/13, EU:C:2014:1291, præmis 56 og 57), har sagsøgerne i hovedsagen ikke hævdet, at dette er tilfældet med hensyn til dem.
- 73 Når dette er sagt, kan det ikke udelukkes, at for en asylansøger, hvis sundhedstilstand er særligt alvorlig, kan overførslen af denne i sig selv indebære en reel risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling som omhandlet i chartrets artikel 4, og dette uafhængigt af kvaliteten af modtagelsen og af den tilgængelige pleje i den medlemsstat, der er ansvarlig for behandlingen af den pågældendes ansøgning.
- 74 I denne forbindelse må det fastslås, at under omstændigheder, hvor overførslen af en asylansøger, der har en særligt alvorlig psykisk eller fysisk lidelse, indebærer en reel og påvist risiko for en betydelig og uoprettelig forværring af den pågældendes sundhedstilstand, vil denne overførsel udgøre umenneskelig og nedværdigende behandling i artiklens forstand.
- 75 Når en asylansøger særligt i forbindelse med det effektive retsmiddel, som den pågældende er sikret ved Dublin III-forordningens artikel 27, fremlægger objektive oplysninger, såsom lægeerklæringer udfærdiget til denne, der kan bevise den særligt alvorlige grad af vedkommendes sundhedstilstand og de betydelige og uoprettelige konsekvenser, som en overførsel kan have for denne, kan myndighederne i den pågældende medlemsstat, herunder domstolene i denne stat, følgelig ikke se bort fra disse oplysninger. De er tværtimod forpligtet til at vurdere risikoen for, at sådanne konsekvenser indtræder, når de træffer afgørelse om overførsel af den pågældende eller, når der er tale om domstole, om lovligheden af en afgørelse om overførsel, for så vidt som gennemførelsen af denne afgørelse kan føre til en umenneskelig eller nedværdigende behandling af den pågældende (jf. analogt dom af 5.4.2016, Aranyosi og Căldăraru, C-404/15 og C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, præmis 88).
- 76 Det tilkommer derfor disse myndigheder at fjerne enhver alvorlig tvivl vedrørende overførselns indvirkning på den pågældendes sundhedstilstand. I denne henseende skal der, særligt når der er tale om en alvorlig psykisk lidelse, ikke blot tages hensyn til de konsekvenser, som følger af den fysiske transport af den pågældende person fra en medlemsstat til en anden, men til samtlige betydelige og uoprettelige konsekvenser af overførslen.
- 77 I denne forbindelse skal myndighederne i den pågældende medlemsstat undersøge, om den omhandlede persons sundhedstilstand kan beskyttes på en egnet og tilstrækkelig måde ved at træffe de i Dublin III-forordningen fastsatte forholdsregler, og i bekræftende fald gennemføre disse forholdsregler.
- 78 Det fremgår således af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at EMRK's artikel 3 i princippet ikke forpligter en kontraherende stat til at afstå fra at udsende eller udvise en person, når denne er i stand til at rejse, og på betingelse af, at de nødvendige, passende og til personens sundhedstilstand tilpassede foranstaltninger er truffet i denne henseende (jf. i denne retning Menneskerettighedsdomstolen, den 4.7.2006, Karim mod Sverige, CE:ECHR:2006:0704DEC002417105, præmis 2, og den 30.4.2013, Kochieva m.fl. mod Sverige, CE:ECHR:2013:0430DEC007520312, præmis 35).
- 79 Hvad mere specifikt angår de situationer, hvor en asylansøgers psykiske problemer afslører selvmordstanker hos denne, har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol flere gange fastslået, at den omstændighed, at en person, over for hvilken der er truffet afgørelse om udsendelse, truer med selvmord, ikke forpligter den kontraherende stat til at afstå fra at gennemføre den trufne

foranstaltning, såfremt staten træffer konkrete foranstaltninger for at forhindre selvmordet (jf. Menneskerettighedsdomstolen, den 7.10.2004, Dragan m.fl. mod Tyskland, CE:ECHR:2004:1007DEC003374303, præmis 1, den 4.7.2006, Karim mod Sverige, CE:ECHR:2006:0704DEC002417105, præmis 2, og den 30.4.2013, Kochieva m.fl. mod Sverige, CE:ECHR:2013:0430DEC007520312, præmis 34).

- 80 Hvad angår disse forholdsregler bemærkes, at den overførende medlemsstat kan samarbejde med den ansvarlige medlemsstat i overensstemmelse med gennemførelsesforordningens artikel 8 med henblik på at sikre, at den pågældende asylansøger modtager sundhedspleje under og efter overførslen.
- 81 I denne henseende skal den overførende medlemsstat kunne tilrettelægge overførslen på en sådan måde, at den pågældende asylansøger under transporten bliver ledsaget af formålstjenligt lægepersonale, som råder over det udstyr, de ressourcer og den medicin, som er nødvendige, for at forhindre enhver forværring af dennes sundhedstilstand eller enhver voldsbehandling begået af denne mod sig selv eller andre.
- 82 Den nævnte medlemsstat skal ligeledes kunne sikre sig, at den pågældende asylansøger bliver ydet pleje straks ved dennes ankomst til den ansvarlige medlemsstat. I denne henseende bemærkes, at Dublin III-forordningens artikel 31 og 32 pålægger den overførende medlemsstat at meddele den ansvarlige medlemsstat de oplysninger om asylansøgerens sundhedstilstand, som kan gøre det muligt for denne medlemsstat at yde den akutte lægebehandling, der er nødvendig for at beskytte vedkommendes vitale interesser.
- 83 Standardformularen i bilag VI til gennemførelsesforordningen og den fælles helbredsattest i bilag IX til gennemførelsesforordningen kan således benyttes til at oplyse den ansvarlige medlemsstat om, at den pågældende asylansøger har behov for lægebistand og pleje ved ankomsten, og om ethvert relevant forhold med hensyn til dennes lidelse og den behandling, som lidelsen vil kræve i fremtiden. I det tilfælde skal disse oplysninger meddeles inden for en rimelig frist, inden overførslen gennemføres, for at sikre, at den ansvarlige medlemsstat har tilstrækkelig tid til at træffe de nødvendige foranstaltninger. Den overførende medlemsstat kan ligeledes opnå den ansvarlige medlemsstats bekræftelse på, at den nødvendige pleje vil være tilgængelig ved ankomsten.
- 84 Såfremt den kompetente domstol finder, at disse forholdsregler er tilstrækkelige til at udelukke enhver reel risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling i tilfælde af overførsel af den pågældende asylansøger, påhviler det den nævnte domstol at træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre sig, at den anmodende medlemsstats myndigheder gennemfører disse inden overførslen af den pågældende. Sidstnævntes sundhedstilstand skal om nødvendigt vurderes på ny inden gennemførelsen af overførslen.
- 85 For det tilfælde, at iværksættelsen af de nævnte forholdsregler, henset til den særlige alvor af den pågældende asylansøgers lidelse, ikke er tilstrækkelig til at sikre, at overførslen af denne ikke vil indebære nogen reel risiko for betydelig og uoprettelig forværring af dennes sundhedstilstand, vil det derimod påhvile den pågældende medlemsstats myndigheder at udsætte gennemførelsen af overførslen af denne person, og denne udsættelse skal være, så længe personens tilstand ikke gør det muligt at blive overført.
- 86 I denne henseende bemærkes, at i overensstemmelse med Dublin III-forordningens artikel 29, stk. 1, sker overførslen af ansøgeren fra den anmodende medlemsstat til den ansvarlige medlemsstat, så snart det er »praktisk muligt«. Således som det fremgår af gennemførelsesforordningens artikel 9, anses asylansøgerens helbredstilstand netop for en »faktisk[...] omstændighed[...]«, der kan begrunde en udsættelse af overførslen.

- 87 Såfremt en overførsel af den pågældende asylansøger ikke er tilladt som følge af dennes sundhedstilstand, vil det i overensstemmelse med den nævnte bestemmelse således tilkomme den anmodende medlemsstat straks at underrette den ansvarlige medlemsstat om, at overførslen er udsat på grund af ansøgerens tilstand.
- 88 I givet fald kan den anmodende medlemsstat, såfremt den opdager, at den pågældende asylansøgers sundhedstilstand ikke vil forbedre sig på kort sigt, eller at en langvarig udsættelse af proceduren risikerer at forværre den pågældendes tilstand, vælge selv at behandle dennes ansøgning ved at anvende den diskretionære klausul, som er fastsat i Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1 (jf. i denne retning dom af 30.5.2013, Halaf, C-528/11, EU:C:2013:342, præmis 38). Ikke desto mindre kan den nævnte bestemmelse, sammenholdt med chartrets artikel 4, i en situation som den i hovedsagen omhandlede ikke fortolkes således, at den indebærer en forpligtelse for denne medlemsstat til at anvende den således.
- 89 For det tilfælde, at den pågældende asylansøgers sundhedstilstand ikke gør det muligt for den anmodende medlemsstat at foretage overførslen af den pågældende inden udløbet af den frist på seks måneder, der er fastsat i Dublin III-forordningens artikel 29, stk. 1, er den ansvarlige medlemsstat under alle omstændigheder fritaget for sin forpligtelse til at overtage asylansøgeren, og ansvaret bliver i overensstemmelse med artiklens stk. 2 herefter overført til den førstnævnte medlemsstat.
- 90 Det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve i hovedsagen, om C. K.'s sundhedstilstand er så alvorlig, at der foreligger en sådan alvorlig tvivl, der kan gøre det muligt at antage, at det for hende ville indebære en reel risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling som omhandlet i chartrets artikel 4, såfremt hun blev overført. I bekræftende fald vil det påhvile den forelæggende ret at fjerne denne tvivl ved at sikre sig, at de forholdsregler, der er anført i denne doms præmis 81-83, bliver truffet inden overførslen af C. K., eller ved om nødvendigt at sikre sig, at overførslen af denne person bliver udsat, indtil hendes sundhedstilstand gør den mulig.
- 91 I denne sammenhæng kan Kommissionens argument, hvorefter det følger af Dublin III-forordningens artikel 3, stk. 2, at det alene er forekomsten af systemfejl i den ansvarlige medlemsstat, der kan påvirke forpligtelsen til overførsel af en asylansøger til denne medlemsstat, ikke tiltrædes.
- 92 Der er således intet i ordlyden af denne bestemmelse, som peger på, at EU-lovgivers hensigt har været at regulere en anden omstændighed end systemfejl, der forhindrer enhver overførsel af asylansøgere til en bestemt medlemsstat. Bestemmelsen kan derfor ikke fortolkes således, at den udelukker, at betragtninger, der er knyttet til reelle og påviste risici for umenneskelig eller nedværdigende behandling som omhandlet i chartrets artikel 4, i særlige situationer såsom de i denne dom omhandlede kan have konsekvenser for overførslen af en bestemt asylansøger.
- 93 Desuden ville en sådan fortolkning af Dublin III-forordningens artikel 3, stk. 2, for det første være uforenelig med den generelle karakter af chartrets artikel 4, som forbyder enhver form for umenneskelig eller nedværdigende behandling. For det andet ville det være åbenbart uforeneligt med den absolutte karakter af dette forbud, hvis medlemsstaterne kunne se bort fra en reel og påvist risiko for umenneskelig eller nedværdigende behandling, der berører en asylansøger, under påskud af, at denne ikke følger af en systemfejl i den ansvarlige medlemsstat.
- 94 Tilsvarende afkræftes den i denne dom anlagte fortolkning af chartrets artikel 4 ikke af dom af 10. december 2013, Abdullahi (C-394/12, EU:C:2013:813, præmis 60), hvor Domstolen for så vidt angår Dublin II-forordningen i det væsentlige fastslog, at under omstændigheder som dem, der forelå i den sag, der gav anledning til den nævnte dom, kan en asylansøger kun bestride at blive overført ved at påberåbe sig forekomsten af systemfejl i den ansvarlige medlemsstat. Foruden den omstændighed, at Domstolen som anført i denne doms præmis 62 har fastslået, at Dublin III-forordningen hvad angår de rettigheder, der er tillagt en asylansøger, på væsentlige punkter afviger fra Dublin II-forordningen, skal det nemlig bemærkes, at den nævnte dom blev afsagt i en sag, som vedrørte en statsborger, der ikke for

Domstolen havde påberåbt sig nogen særlig omstændighed til støtte for, at overførslen af den pågældende i sig selv ville være i strid med chartrets artikel 4. Domstolen erindrede derfor kun om sin tidligere dom af 21. december 2011, N.S. m.fl. (C-411/10 og C-493/10, EU:C:2011:865), vedrørende den omstændighed, at det er umuligt at foretage nogen overførsel af asylansøgere til en medlemsstat, hvor der foreligger systemfejl i asylproceduren eller i modtagelsesforholdene for disse.

- 95 Endelig overholder den nævnte fortolkning til fulde princippet om gensidig tillid, for så vidt som den uden at berøre eksistensen af en formodning om, at de grundlæggende rettigheder overholdes i samtlige medlemsstater, sikrer, at medlemsstaterne tager behørigt hensyn til de i denne dom omhandlede særlige omstændigheder. Såfremt en medlemsstat overførte en asylansøger under sådanne omstændigheder, ville den heraf følgende umenneskelige og nedværdigende behandling desuden hverken direkte eller indirekte kunne tilskrives den ansvarlige medlemsstats myndigheder, men alene den førstnævnte medlemsstat.
- 96 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet til det fjerde spørgsmål besvares med, at chartrets artikel 4 skal fortolkes således:
- Selv når der ikke foreligger væsentlige grunde til at tro, at der er systemfejl i den medlemsstat, der er ansvarlig for behandlingen af en asylansøgning, kan overførslen af en asylansøger inden for rammerne af Dublin III-forordningen kun foretages under omstændigheder, der udelukker, at denne overførsel indebærer en reel og påvist risiko for, at den pågældende bliver udsat for umenneskelig eller nedværdigende behandling i den nævnte artikels forstand.
  - Under omstændigheder, hvor overførslen af en asylansøger, der har en særligt alvorlig psykisk eller fysisk lidelse, indebærer en reel og påvist risiko for en betydelig og uoprettelig forværring af den pågældendes sundhedstilstand, udgør denne overførsel en umenneskelig og nedværdigende behandling i artiklens forstand.
  - Det påhviler den overførende medlemsstats myndigheder og i givet fald dens domstole at fjerne enhver alvorlig tvivl vedrørende overførselens indvirkning på den pågældendes sundhedstilstand ved at træffe de forholdsregler, der er nødvendige for, at overførslen af den pågældende sker under forhold, som gør det muligt på egnet og tilstrækkelig vis at beskytte denne persons sundhedstilstand. For det tilfælde, at iværksættelsen af de nævnte forholdsregler, henset til den særlige alvor af den pågældende asylansøgers lidelse, ikke er tilstrækkelig til at sikre, at overførslen af denne ikke vil indebære nogen reel risiko for en betydelig og uoprettelig forværring af dennes sundhedstilstand, påhviler det den pågældende medlemsstats myndigheder at udsætte gennemførelsen af overførslen af denne person, og denne udsættelse skal vare, så længe personens tilstand ikke gør det muligt at blive overført.
  - I givet fald kan den anmodende medlemsstat, såfremt den opdager, at den pågældende asylansøgers sundhedstilstand ikke vil forbedre sig på kort sigt, eller at en langvarig udsættelse af proceduren risikerer at forværre den pågældendes tilstand, vælge selv at behandle dennes ansøgning ved at anvende den diskretionære klausul, som er fastsat i Dublin III-forordningens artikel 17, stk. 1.
- 97 Forordningens artikel 17, stk. 1, sammenholdt med chartrets artikel 4, kan ikke fortolkes således, at bestemmelsen under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede forpligter denne medlemsstat til at anvende den nævnte klausul.

Sagens omkostninger

⁹⁸ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 17, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 604/2013 af 26. juni 2013 om fastsættelse af kriterier og procedurer til afgørelse af, hvilken medlemsstat der er ansvarlig for behandlingen af en ansøgning om international beskyttelse, der er indgivet af en tredjelandstatsborger eller en statsløs i en af medlemsstaterne, skal fortolkes således, at spørgsmålet om en medlemsstats anvendelse af den i denne bestemmelse fastsatte diskretionære klausul ikke kun henhører under national ret og ikke kun beror på den fortolkning heraf, som denne medlemsstats forfatningsdomstol anlægger, men udgør et spørgsmål om fortolkning af EU-retten som omhandlet i artikel 267 TEUF.
- 2) Artikel 4 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder skal fortolkes således:
  - Selv når der ikke foreligger væsentlige grunde til at tro, at der er systemfejl i den medlemsstat, der er ansvarlig for behandlingen af en asylansøgning, kan overførslen af en asylansøger inden for rammerne af forordning nr. 604/2013 kun foretages under omstændigheder, der udelukker, at denne overførsel indebærer en reel og påvist risiko for, at den pågældende bliver udsat for umenneskelig eller nedværdigende behandling i den nævnte artikels forstand.
  - Under omstændigheder, hvor overførslen af en asylansøger, der har en særligt alvorlig psykisk eller fysisk lidelse, indebærer en reel og påvist risiko for en betydelig og uoprettelig forværring af den pågældendes sundhedstilstand, udgør denne overførsel en umenneskelig og nedværdigende behandling i artiklens forstand.
  - Det påhviler den overførende medlemsstats myndigheder og i givet fald dens domstole at fjerne enhver alvorlig tvivl vedrørende overførslens indvirkning på den pågældendes sundhedstilstand ved at træffe de forholdsregler, der er nødvendige for, at overførslen af den pågældende sker under forhold, som gør det muligt på egnet og tilstrækkelig vis at beskytte denne persons sundhedstilstand. For det tilfælde, at iværksættelsen af de nævnte forholdsregler, henset til den særlige alvor af den pågældende asylansøgers lidelse, ikke er tilstrækkelig til at sikre, at overførslen af denne ikke vil indebære nogen reel risiko for en betydelig og uoprettelig forværring af dennes sundhedstilstand, påhviler det den pågældende medlemsstats myndigheder at udsætte gennemførelsen af overførslen af denne person, og denne udsættelse skal vare, så længe personens tilstand ikke gør det muligt at blive overført.
  - I givet fald kan den anmodende medlemsstat, såfremt den opdager, at den pågældende asylansøgers sundhedstilstand ikke vil forbedre sig på kort sigt, eller at en langvarig udsættelse af proceduren risikerer at forværre den pågældendes tilstand, vælge selv at behandle dennes ansøgning ved at anvende den diskretionære klausul, som er fastsat i artikel 17, stk. 1, i forordning nr. 604/2013.

Artikel 17, stk. 1, i forordning nr. 604/2013, sammenholdt med artikel 4 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, kan ikke fortolkes således, at den under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede forpligter denne medlemsstat til at anvende den nævnte klausul.

Underskrifter